

شیخ بهایی شخصیت علمی جامع الاطراف و ذوالفنون

پژوهشگر تاریخ اسلام، با اشاره به شخصیت علمی، جامع الاطراف و ذوالفنون شیخ بهایی، گفت: حدود ۹۵ کتاب و رساله در علوم مختلف، از شیخ بهایی به یادگار مانده است.

قم- پژوهشگر تاریخ اسلام، با اشاره به شخصیت علمی، جامع الاطراف و ذوالفنون شیخ بهایی، گفت: حدود ۹۵ کتاب و رساله در علوم مختلف، از شیخ بهایی به یادگار مانده است.

حجت الاسلام علوی زنجانی در گفتگو با خبرنگار مهر با گرامیداشت سوم اردیبهشت ماه، سالروز تکریم مقام شیخ بهایی (ره)، وی را عالمی کم نظیر و فقیهی دانشمند دانست و گفت: جناب شیخ بهایی، حکیم، فقیه، عارف، منجم، ریاضیدان، شاعر، ادیب، مورخ و دانشمند نامدار قرون دهم و یازدهم هجری است که شخصیتی جامع الاطراف و ذوالفنون داشته و قریب ۹۵ کتاب و رساله در علوم مختلف، همچون؛ سیاست، حدیث، ریاضی، اخلاق، نجوم، عرفان، فقه، مهندسی و هنر و ... از وی به یادگار مانده است.

رشد شیخ بهایی در خاندان علم و فقاہت

استاد حوزه علمیه با اشاره به تَسَبُّب شیخ بهایی و ولادت وی در خاندان علم و فقاہت، افزود: شیخ الاسلام، بهالدین محمد بن عزالدین، معروف به شیخ بهایی، بنا به نقل مشهور، در سوم ذی الحجة سال ۹۵۲ هجری قمری در روستای جَبَع از ناحیه بَعْلَبَك لبنان دیده به جهان گشود. پدر بزرگوارش، عزالدین حسین بن عبدالصمد حارثی است که اجداد بزرگوارش، با چندین واسطه به حارث هَمْدانی، از یاران باوفای حضرت علی (علیه السلام) می رسد. محمد، روزگار کودکی را در دامان مادری مهربان و پارسا، و پدری با ایمان و پرتلاش سپری کرد و با آداب مسلمانی و قرآنت قرآن و احادیث معصومین (علیهم السلام) آشنا شد.

هجرت به ایران به همراه پدر

پژوهشگر تاریخ اسلام با اشاره به هجرت شیخ بهایی به همراه پدرش به ایران، تصریح کرد: پدر شیخ بهایی، از شاگردان شهید ثانی بود که پس از شهادت شهید ثانی و عدم احساس امنیت و همچنین به دعوت شاه طهماسب صفوی اول، از جبل عامل به ایران هجرت کرد. شاه طهماسب، پدر شیخ بهایی را به قزوین خواند و شیخ الاسلامی این شهر را به او اعطا نمود. شیخ بهایی نیز به همراه پدر به ایران آمد. او از این زمان به بعد، به آموختن علوم گوناگون پرداخت و عاشقانه در پی فراگیری دین و دانش و هنر رفت. زندگی در خانه پدری دانشمند، هم نشینی با دانشمندان زمان، تلاش و کوشش و محبت و علاقه فراوان به خاندان پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) زمینه را رشد روزافزون شیخ فراهم نمود.

شیخ بهایی و آموختن زبان و ادبیات فارسی

حجت الاسلام علوی زنجانی با بیان علاقه فوق العاده شیخ بهایی به زبان فارسی پس از ورود به ایران، گفت: شیخ بهایی که در کودکی وارد ایران شده بود، از همان دوران، علاقه وافری به یادگیری زبان فارسی نشان داد و با شوق بسیار، با زبان و ادبیات فارسی به خوبی آشنا گردید تا جایی که در سرودن اشعار زیبای فارسی، به ویژه به سبک عراقی، از خود توانایی بسیار خوبی نشان داد و به سه زبان مهم زمان خود، یعنی عربی، فارسی و ترکی مسلط بود و به خوبی با آن گفت و گو می کرد و از وی آثار فارسی قابل توجهی بجا مانده است. اشعار فارسی و عربی او، شامل مثنویات اخلاقی و عرفانی نان و حلوا، نان و پنیر و شیر و شکر، فرا راه مشتاقان اخلاق و عرفان است. همچنین هنر داستان نویسی شیخ بهایی در کتاب شیرین «پند اهل دانش و هوش به زبان گربه و موش» جلوه کرده است. شیخ در این کتاب، نظریات اجتماعی اخلاقی مفیدی را به زبان گربه و موش بیان می کند. او موش را «نفس اماره» و هوس های بی حد و مرز انسان می انگارد و گربه را در نقش «نیروی تخیل» و خیال پرداز به کار می گیرد.

فراگیری و تبحر در علم فقه و علوم مختلف

استاد حوزه علمیه با اشاره به تلاش فراوان شیخ بهایی در فراگیری فقه و آموزه های دینی، بیان کرد: شیخ بهایی نوزده کتاب و رساله در سطوح مختلف در خصوص موضوعات فقهی به رشته تحریر درآورده که در قالب رسالات، حواشی یا شرح بر متون فقهی دیگر ارائه شده است. «جامع عباسی»، یکی از کهن ترین و جامع ترین رساله های فقهی فارسی است که به درخواست شاه

عباس و برای فارسی زبانان نوشته شده است. وی در خصوص علم حدیث نیز معلومات قابل توجهی داشت و در نشر و آموزش حدیث و دفاع از افکار و اندیشه های ائمه اطهار (علیهم السلام) کوشا بود و در این زمینه کتاب هایی همچون: حبل المتین، شرح من لا یحضره الفقیه، اربعین، حدائق الصالحین، ترجمه رساله امامیه و شرح اربعین که از کتاب های ارزشمند شیعیان به شمار می روند را تألیف نمود.

وی افزود: شیخ بهایی از کودکی، دانش ریاضی را آموخت و خود به تألیف کتاب هایی در این زمینه پرداخت. او «خلاصة الحساب» را نوشت که حدود سه قرن در حوزه های علوم دینی، تدریس می شده است. از دیگر کتاب های او در علم ریاضی، بحرال حساب، جبر و مقابله، حاشیه بر خلاصة الحساب و رساله حساب فارسی است که مطالب مهمی در خصوص دانش حساب و ریاضی در آنها ذکر شده است. فعالیت های وی در زمینه ریاضی، او را در ایران و حتی جوامع اروپایی مطرح کرده است و اقدامات و کارهایی که معمولاً به شیخ نسبت داده می شود، او را در شمار ریاضی دانان نامی قرن یازدهم و از ریاضی دان قابل ذکر در جوامع اسلامی مطرح نموده است.

ملقب شدن به «شیخ بهاءالدین» به پاس تلاش های فراوان علمی

حجت الاسلام علوی زنجانی با اشاره به تلاش ها و فعالیت های وافر شیخ بهایی در فراگیری علوم مختلف، افزود: جناب شیخ بهایی علاوه بر دانش های مرسوم زمان خود، در کسب علوم غریبه هم کوشا بود و در مدت زمان کوتاهی، آوازه علمی شیخ بهایی در محافل و مجالس علمی و ادبی آن زمان مطرح و شهره آفاق گردید و تلاش ها و اخلاص ها، از او عالمی بزرگ و فقیهی فرزانه ساخت که به «شیخ بهاءالدین» معروف شد.

جلوه هنر و معماری شیخ بهایی

پژوهشگر تاریخ اسلام با بیان اینکه شیخ بهایی، دانش و هنر را در خدمت آرمان های مکتبی و ایمان مذهبی قرار داده بود، افزود: گرچه برترین هنر، فتح قله های بلند عرفان، زهد، جهاد و آزادی است که شیخ با فتح آن، به هنر نمایی دیگر نیاز ندارد، ولی توان و تلاش این فقیه فرزانه در استفاده از روش ها و ابزارهای گوناگون برای نشر اندیشه های اسلامی، شایسته الگو گرفتن است. شیخ در هنرهای معماری، داستان نویسی، شعر، خوشنویسی و برخی شاخه های دیگر هنری مهارت داشت.

وی افزود: در هنر معماری، شیخ بهایی یادگارهای بسیاری به جا گذاشته است که نه تنها در تاریخ اصفهان و ایران، بلکه در تاریخ معماری جهان پرآوازه است. از آن جمله می توان به تقسیم آب زاینده رود در مناطق مختلف اصفهان، شاخص تعیین اوقات شرعی در مسجد امام اصفهان، بنای منارجنبان که بر اساس اصول ریاضی و مهندسی شکل گرفته است، حمام معروف شیخ بهایی که با استفاده از یک شمع، مخزن آن همیشه و در حد مورد نیاز گرم بوده است، قنات زرین کمر و کاریز نجف آباد اصفهان اشاره کرد که آوازه هنر معماری شیخ را به همه جای جهان رسانده است.

شیخ بهایی، عالم مبرز در ادبیات عرب

استاد حوزه علمیه با اشاره به اینکه نخستین گام ورود به معارف اسلامی، آشنایی کامل به زبان قرآن است، ادامه داد: این آشنایی برای طالبان آن، با فراگیری دو علم صرف و نحو آغاز می شود. شیخ بهایی با نگارش کتاب «صمدیه»، نزدیک به پنج قرن است نام خود را در قالب اصلی ترین کتاب های دینی، در راستای آشنایی با علوم اسلامی، یعنی جامع المقدمات حفظ کرده است. این در حالی است که تاریخ او را به عنوان عالمی ادبیاتی و نحوی نمی شناسد.

توجه ویژه به کلام الهی و قرآن کریم

حجت الاسلام علوی زنجانی توجه ویژه شیخ بهایی به قرآن کریم را از ویژگی ممتاز او بیان کرد و تصریح کرد: شیخ بهایی از کودکی با این چشمه شیرین و گوارا آشنایی داشت. و علوم قرآنی و علم تفسیر را به خوبی آموخته بود. و با نگارش آثار گران سنگی همچون: عروة الوثقی در تفسیر سوره حمد؛ عین الحیة؛ شرح تفسیر بیضاوی؛ و حواشی تفسیر کشاف، نگاه خاصی به این مقوله داشت. وی اهل دعا بود و اشعارش نیز روح نیایشگر و خاشع او را در برابر پروردگار جهان نشان می دهد. شیخ معنای عمیق دعا را به خوبی احساس می کرد و سعی فراوان داشت تا مردم مسلمان نیز با معانی آشنا شوند. شیخ بهایی برای آشنایی مردم با دعاها، سه کتاب ارزشمند به نام های شرح دعاها، صیاح، هلال و مفتاح الفلاح را به رشته تحریر درآورد.

تربیت شاگردان ممتاز برای جامعه شیعی

پژوهشگر تاریخ اسلام با اشاره به این مطلب که شیخ بهایی اهتمام ویژه به تربیت شاگردان و نخبگان برای تشیع آن روز داشت، افزود: از نخبگان و فرزندان دوران که خوشه چین خرمن پرفیض شیخ بهایی بودند، می توان از ملاصدرا شیرازی، ملا محسن فیض کاشانی، فیاض لاهیجی، محقق سبزواری، سیدحسن کرکی، سید ماجد بحرانی و علامه محمدتقی مجلسی را نام برد که هر یک از آنان به تنهایی منشأ آثار و فعالیت های علمی بسیار بزرگی بوده و خدمات بزرگی به دنیای اسلام ارائه دادند و نقشی عظیم در هدایت جامعه بشری ایفا کردند.

سفرهای متعدد با هدف کسب تجربه

استاد حوزه علمیه، سیر و سیاحت را از ویژگی های خاص زندگی شیخ بهایی دانست و تصریح کرد: سفرهای فراوان او به سرزمین های گوناگون، سبب کسب تجربه و بهره مندی از بزرگان علم و دین در سرزمین های مختلف شد تا آنجا که یکی از نویسندگان درباره سفرهای فراوان شیخ می نویسد: «مدت ها در عرب و شام و مصر و حجاز و بیت المقدس سیر می نموده و در ایام سیاحت به صحبت بسیاری از علما، دانشمندان و بزرگان صوفیه و ارباب سلوک و تجرد گزینان خودآگاه رسیده و از صحبت فیض بخش ایشان بهره مند گردیده و جامع کمالات صوری و معنوی گشت».

صاحب منصب ولی ساده زیست و متواضع

حجت الاسلام علوی زنجانی با اشاره به اینکه علیرغم تبحر شیخ بهایی در دانش های زمان خود و بهره مندی از علوم مختلف، هرگز به این علوم نبالید و آن را مایه خودبرتربینی قرار نداد، افزود: با وجود کسب همه این علوم و جایگاه برتر علمی و فقهی و مناصب مختلف، این موارد هرگز بُتی نشد که شیخ را از خدمت به خلق و حرکت عرفانی و الهی باز دارد و همواره در مسیر تواضع و ساده زیستی و دوری از تجملات دنیوی تلاش می نمود و تا آخر عمر در فکر خدمت به مردم و گره گشایی از مشکلات جامعه بود.

وفات شیخ بهایی

پژوهشگر تاریخ اسلام در ادامه گفت: شیخ بهایی، پس از عمری تلاش و مجاهدت علمی و تحصیل و تدریس علوم گوناگون و خدمت به خلق الله، سرانجام در دوازدهم شوال ۱۰۳۰ هجری قمری در اصفهان به دیار باقی شتافت و روح بلندش، پس از ۷۷ سال تلاش خستگی ناپذیر در راه کسب دانش و معرفت به آرامش رسید. پیکر پاکش در میان ازدحام زائد الوصف مردم اصفهان در میدان نقش جهان تشییع شد و شاگرد برجسته او، ملا محمدتقی مجلسی، بر وی نماز گذارد. سپس بر اساس وصیتش، پیکر مطهر او را به مشهد مقدس انتقال داده و در جوار مضجع شریف آقا علی بن موسی الرضا (علیه السلام) به خاک سپردند و هم اکنون مزار این عالم بزرگ، در رواقی به نام شیخ بهایی، زیارتگاه زائران می باشد.